Strengthening Institutional Capacity for Quality Assurance

Banja Luka 17 – 19. September 2014

Sadržaj

- Mostar
- Historijat razvoja visokog obrazovanja
- Univerzitet “Džemal Bijedić” - lična karta
- Fakulteti
- Servisi
- Osiguranje kvaliteta
- Studijski programi
- Samoevaluacija
- Reference

Mostar

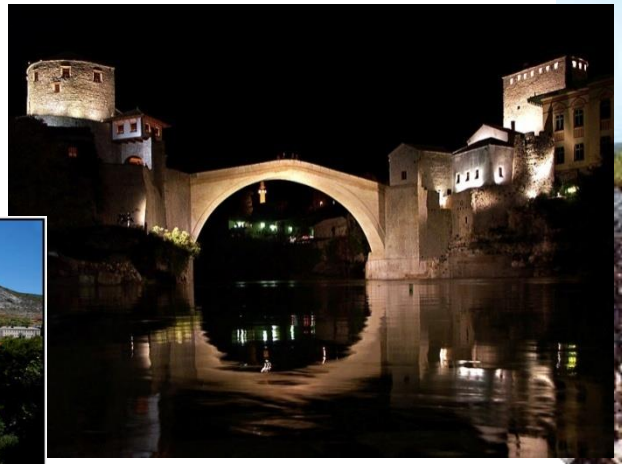

Mostar

- Neslužbeno, Mostar je glavni grad Hercegovine
- Smješten je na obalama dvije rijeke: Neretve i Radobolje
- Stanovništvo: 126.000
- Godine 1452 se prvi put pominje ime Mostara
- Nadaleko je poznat po Starom mostu
- Mostar je kulturno, političko, industrijsko i turističko sjedište Hercegovine.
- Mostar je industrijski centar, kulturni i turistički centar Hercegovine

Historijat

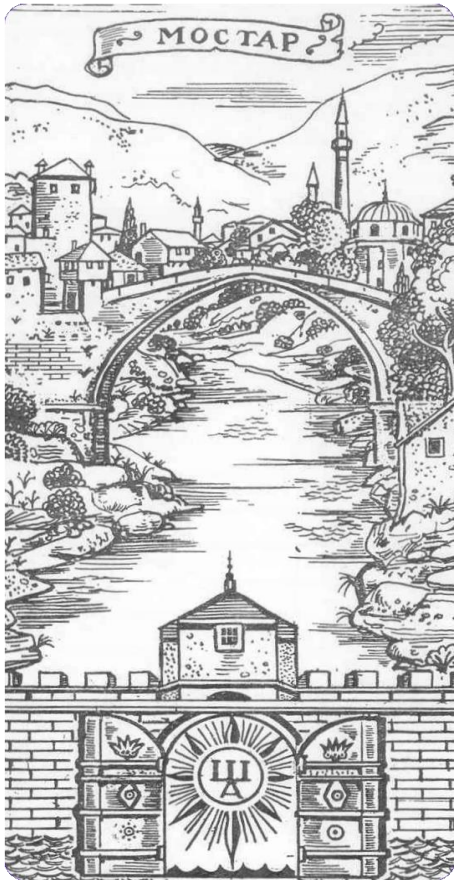

Više vjerske škole su postojale još u 16 stoljeće.

Viša pedagoška škola u Mostaru je otvorena 1950. godine, a Visoka tehnička škola – mašinske struke 1959. godine, (od 1970. godine djelovala je kao istureno odjeljenje Mašinskog fakulteta u Sarajevu).

Viša poljoprivredna škola osnovanea je 1960. godine,

Godine 1971. sa radom su počeli Ekonomski i Pravni fakultet kao odjeljenja Ekonomskog i Pravnog fakulteta u Sarajevu, koji 1976. godine prerastaju u samostalne fakultete.

Na sjednici Skupštine opštine Mostar 24. februara 1975. godine donesen je Zaključak o organiziranju pripremnih radnji za formiranje Univerziteta.

Prva konstituirajuća sjednica Skupštine Univerziteta održana je 11. februara 1977. godine i na njoj je donesena Odluka o osnivanju Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru.

1978. godine otvara se Građevinski fakultet, a 1983. godine i odjeljenje Poljoprivrednog fakulteta iz Sarajeva.

U sastav Univerziteta osim postojećih fakulteta uključuju se i svi tada postojeći instituti, zavodi i razvojni centri iz cijele Hercegovine.

Univerzitet lična karta

- Jedan od 8 javnih univerziteta u BiH i jedan od 6 javnih univerziteta u F BiH
- Jedan od dva javna Univerziteta u Mostaru, poslije rata smješten u bivšoj vojnoj kasarni Sjeverni logor u sjevernom dijelu grada.
- Oko 5.500 studenata studira na Univerzitetu
- Nastavni proces izvode kompetentni nastavnici i saradnici do kojih je lako doći i zatražiti pojašnjenja i savjet i konsultacije, itd.
- Na Univerzitetu postoji 8 fakulteta:
  - Agromediteranski fakultet,
  - Ekonomski fakultet,
  - Građevinski fakultet,
  - Fakultet informacijskih tehnologija,
  - Nastavnički fakultet,
  - Mašinski fakultet,
  - Fakultet humanističkih nauka,
  - Pravni fakultet.
- U sastav Univerziteta ulaze i studentski centar, multimedijalni centar i biblioteka, dok su instituti alocirani na fakultetima članicama Univerziteta.
- Prostor za izvođenje nastave iznosi preko 15.000 m2 + kampus za “građenje” i “širenje” Univerziteta.

Misija i vizija

Naša misija jeste organizovati **širok spektar obrazovnih procesa različitih sadržaja i nivoa**, teoretskog, primjenjenog i razvojno-naučnog istraživanja, te postati jedan od lidera u obrazovanju mladih stručnjaka potrebnih za razvoj privrede i društva kao i za promociju kulturnog i društvenog razvoja regije i Bosne i Hercegovine.

Vizija Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru je:

- Stvoriti r**elativno mali ali fleksibilni univerzitet prepoznatljiv** na Mediteranu i u Evropi sa međunarodno - priznatim obrazovnim programima,
- **Proizvesti nova znanja i tehnologije** za nadolazeće razdoblje i proizvesti nove oblike obrazovanja,
- **Uvesti i unapređivati multidisciplinarne studije** koje se zasnivaju na modernim tehnologijama i obrazovati stručnjake u svrhu uključenja u međunarodne tokove,
- **Uvesti i unapređivati međunarodne standarde u obrazovanje** čime će univerzitet postati generator sveukupnog razvoja u društvu.

Sistematizacija

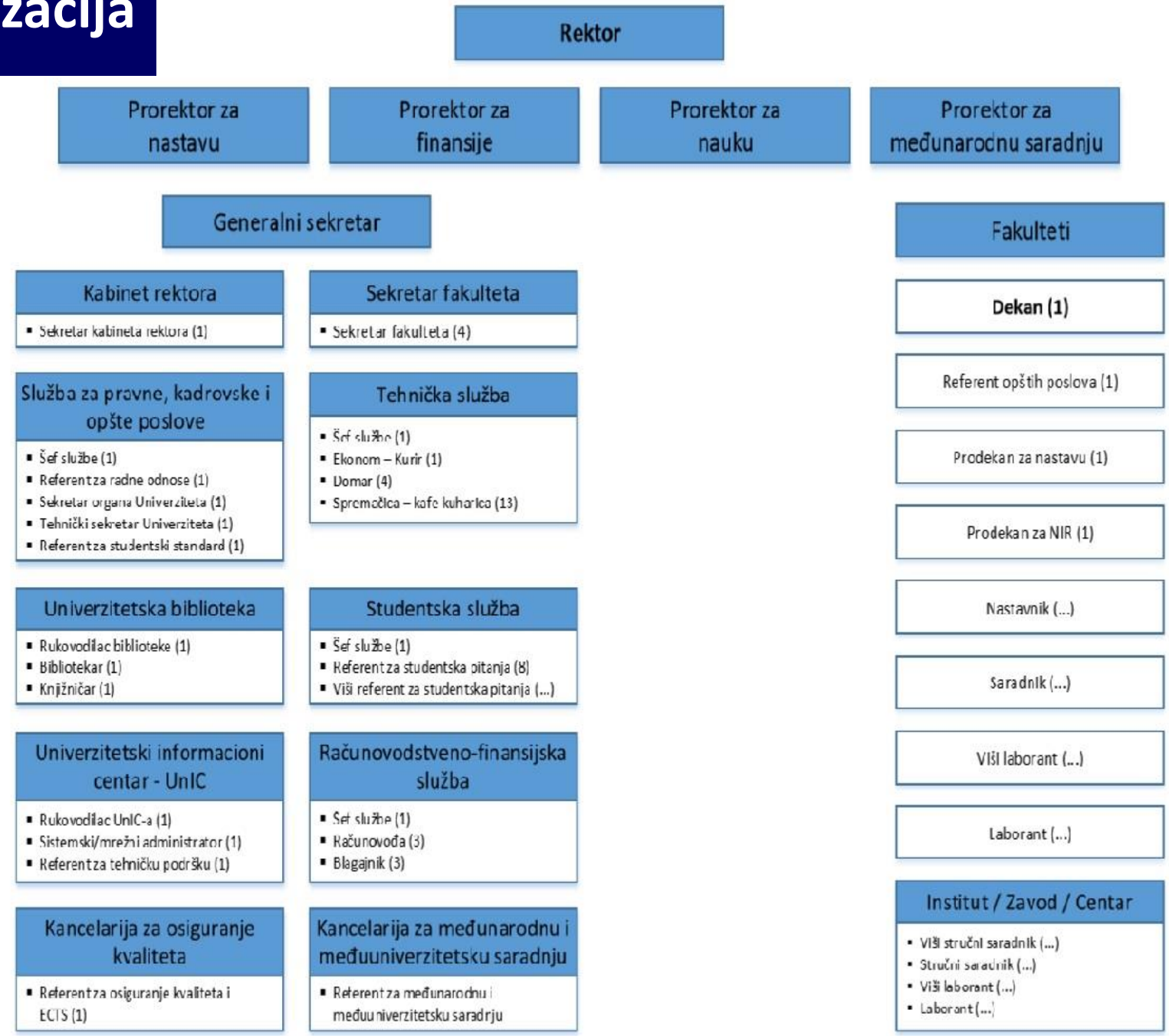

Agromediteranski fakultet

Fakultet je osnovan 1997. godine.

Smjerovi

- Povrtlarsko – cvjećarski
- Voćarsko – vinogradarski
- Ekologija i zaštita okoliša

Trajanje studija: 3+2 godine

www.af.unmo.ba

Ekonomski fakultet

Fakultet je osnovan 1976. godine

Akademski dodiplomski studij sa usmjerenjima:

- Računovodstvo i revizija
- Međunarodna ekonomija
- Menadžment
- Menadžment m/s preduzeća
- Bankarstvo i finansije
- Poslovna informatika

Trajanje studija: 4 +1 godina

Fakultet informacijskih tehnologija

Fakultet je osnovan 1997. godine

Naziv smjera

- Opći smjer – informacijske tehnologije

Trajanje studija: 3 + 2 godine

www.fit.ba

Pravni fakultet

Fakultet je osnovan 1976. godine

Naziv smjera

- Opći smjer

Trajanje studija: 4 + 1 godina

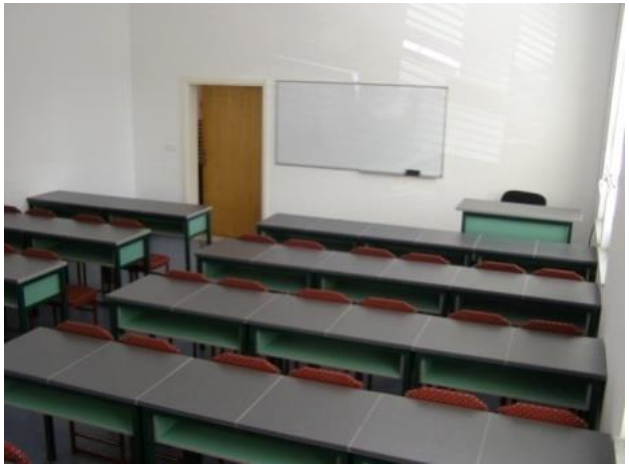

Mašinski fakultet

Fakultet je osnovan 1959. godine

Naziv odsjeka

- Odsjek za dizajn proizvoda - Konstruktivni
- Odsjek za dizajn proizvoda - Proizvodni
- Odsjek za kompjuterski inženjering
- Odsjek za energetiku
- Odsjek za saobraćaj
- Odsjek za zaštitu na radu

Trajanje studija: 3 + 2 godine

www.mf.unmo.ba

Građevinski fakultet

Fakultet je osnovan 1978. godine

Naziv smjera

- Konstruktivno-izvođački

Trajanje studija: 3 + 2 godine

www.gf.unmo.ba

Fakultet humanističkih nauka

Fakultet je osnovan 1999. godine

Naziv odsjeka

- Odsjek za engleski jezik i književnost
- Odsjek za bosanski/hrvatski/srpski jezik i književnost
- Odsjek za njemački jezik i književnost
- Odsjek za turski jezik i književnost
- Odsjek za historiju/istoriju/povijest
- Odsjek za komunikologiju
    - Odnosi s javnošću
    - Novinarstvo-poslovno komuniciranje

Trajanje studija: 4 + 1 godina

www.fhn.unmo.ba

Nastavnički fakultet

Fakultet kao Pedagoška akademija je osnovan 1950. godine

Naziv odsjeka

- Sport i zdravlje
- Biologija
- Hemija
- Likovne umjetnosti
- Psihologija i Sociologija
- Pedagogija
- Muzičke umjetnosti
- Razredna nastava

Trajanje studija: 4 + 1 godina

Stručni studij iz oblasti sporta
Trajanje studija: 3 godine

UNIVERZITET »DŽEMAL BIJEDIĆ« U MOSTARU
19
77
УНИВЕРЗИТЕТ »ЏЕМАЛ БИЈЕДИЋ« У МОСТАРУ

Servisi

Kampus

Svi fakulteti na Univerzitetu „Džemal Bijedić” u Mostaru su smješteni u kampusu, u 5 minuta hoda.

Kampus se nalazi na ulazu u Mostar sa sjeverne strane (iz pravca Jablanice, Vakufa, Sarajeva...), 5 minuta hoda od autobusne i željezničke stanice, 3 minuta od Studentskog hotela.

U kampusu se nalazi sportska dvorana, teniski tereni, tereni za rukomet i mali nogomet, tereni za basket i odbojku, razni klubovi (rukometni, šahovski, plivački...), atletska staza, teren za veliki nogomet, studentska udruženja, restorani, kopirnice, vešeraj, parkovi, rijeka Neretva itd itd.

Sekretarijat

Sekretarijat obavlja stručne, analitičke i ostale poslove u oblasti naučno-nastavnog i naučno-istraživačkog rada na Univerzitetu i njenim članicama, kao i stručne, analitičke i ostale poslove u oblasti međuuniverzitetske i međunarodne saradnje, vođenje protokola, organizacija sjednica, simpozijuma i konferencija. Sekretarijat je zadužen i za izdavačku djelatnost na Univerzitetu, kao i poslove u oblasti planiranja, rekonstrukcije obnove i razvoja Univerziteta. Prati i provodi Zakone, propise, opšte akte, odluke, ugovore, poslove izbora u zvanja, poslove u vezi magistranata i doktoranata, kadrovske i personalne poslove, poslove teleinformatičkog rada i razvoja univerziteta, itd.

U okviru Sekretarijata postoje slijedeći odjeli:

- Pravni i opšti poslovi,
- Informativno izdavačko i bibliotetsko odjeljenje,
- Računovodstveno finansijski odjel,
- IT odjel
- Kancelarija za osiguranje kvaliteta i interne evaluacije
- Međunarodna saradnja,
- Studentski centar.

Univerzitetska biblioteka

Univerzitetska biblioteka Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru osnovana je 27. novembra 1980. godine i već tri desetljeća vođena u skladu sa stručnim zahtjevima i standardima o bibliotečkoj djelatnosti predstavlja važno informacijsko središte cijelog Univerziteta.

Sva knjižna građa, oko 22000 monografskih publikacija, 5000 primjeraka diplomskih magistarskih i doktorskih radova, kao i više naslova časopisa, na domaćem i stranim jezicima stručno je sređeno po UDK sistemu i korisnicima predstavljeno u lisnim i online katalozima. Biblioteka je punopravna članica Virtualne biblioteke BiH i COBISS servisa.

Studentima i nastavnom osoblju omogućeno je i besplatno korištenje EBSCO HOST baze podataka.

biblioteka@unmo.ba

Unija studenata

Unija studenata Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru je nezavisna nevladina studentska organizacija. Njen je osnovni cilj pružanje pomoći studentima u njihovim aktivnostima, te zaštita studentskih prava. Unija je članica Saveza studenata Federacije Bosne i Hercegovine, kao i Evropske studentske organizacije.

Aktivnosti Unije studenata uključuju: izdavanje studentskog časopisa, rad u novoosnovanom „Volonterskom centru“ i to u koordinaciji sa Studentskim zborom Svučilišta u Mostaru, zatim različite humanitarne akcije i sportske aktivnosti – liga u malom fudbalu, košarci, stonom tenisu.

Studenti su uključeni u sve sfere rada Univerziteta.

www.unijamo.ba

Kancelarija za međunarodnu saradnju

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru ostvaruje međunarodnu saradnju sa univerzitetima u regionu i cijeloj Evropi, međunarodnim i naučnim institucijama, asocijacijama univerziteta i fondacijama.

Sve aktivnosti obavljaju se preko Kancelarije za međunarodnu saradnju. Univerzitet ima potpisane bilateralne i multilateralne ugovore sa univerzitetima u Španiji, Njemačkoj, Turskoj, Egiptu, Finskoj, Italiji, te Srbiji i Crnoj Gori.

international@unmo.ba

Kulturno-umjetničko društvo

KUD predstavlja udruženje studenata i zaposlenika koji u okviru kojeg ostvaruju svoje lične i zajedničke potrebe i interese u oblasti amaterskog kulturno - umjetničkog stvaralaštva.

Osnovni cilj KUD-a je odgoj i izgradnja svestrane ličnosti mladog čovjeka, njegovanje i razvijanje kreativnog amaterskog kulturno - umjetničkog stvaralaštva, kulturne i društvene baštine naroda BiH.

U okviru KUD-a postoje slijedeće sekcije:

- Folklorna
- Savremeni plesovi
- Narodni orkestar i vokalni solisti
- Horska
- Dramska

Centar za razvoj karijere

Centar za razvoj karijere pomaže studentima da istraže opcije za izbor karijere i razviju vještine za pronalaženje posla kroz upotrebu naših različitih resursa.

Centar educira, savjetuje i povezuje studente i potencijalne poslodavce na obostranu korist.

CAREER CENTER MOSTAR

career@unmo.ba

Studentski centar

Studentski centar Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru nudi usluge ishrane i smještaja studenata. Studentski dom Univerziteta „Džemal Bijedić“ čine tri paviljona bivše kasarne i smješteni su u sadašnjem kampusu Univerziteta.

Bežični pristup internetu je dostupan besplatno u svim sobama i paviljonima studentskog centra.

Studenti koji koriste usluge Studentskog centra na raspolaganu imaju i moderno opremljeni multi-medijalni centar, te su članovi nevladine studentske organizacije pod nazivom Asocijacija stanara studentskog doma.

Manifestacije

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru svake godine u februaru mjesecu organizuje dane Univerziteta. Na godišnjicu osnivanja Univerziteta organizujemo niz aktivnosti i svečanosti dodjele diploma i promocije diplomiranih studenata svih ciklusa.

„Open Day“ - Dan otvorenih vrata organizujemo svake godine. Ove godine Dan otvorenih vrata je 16.4.2014. godine sa početkom u 11 sati.

Univerzitet i Unija studenata organizuju Studentsku ligu, sportska takmičenja za studente iz više različitih sportova.

Osiguranje kvaliteta

Kontekst

Neadekvatna zakonska i podzakonska regulativa iz oblasti visokog obrazovanja: do 2012 godine smo radili na osnovu Zakona o Univerzitetu iz 1991, sa promjenama 1992 iz bivše Jugoslavije.

Posljedica je neintegrisani (nedovoljno integrisan) univerzitet, sporost u donošenju odluka, stari i novi pristup visokom obrazovanju,

Proces akreditacije značajno kasni ali bez ičije odgovornosti.

Finansije: rast i razvoj Univerziteta zaustavlja kompleksna finansijska situacija. Univerzitet nema budžet, alokacija sredstava se vrši na osnovu Granta i direktno zavisi od stepena punjenja budžeta u kantonu (oko 21% finansija dolazi od nadležnog ministarstva i ovaj iznos ne pokriva plate i doprinose uposlenicima više od 56%).

Strategije i planovi nedostaju: vlade (na skoro svim nivoima) nemaju adekvatnih planova za razvoj – što nam otežava saradnju sa industrijom, izradu profiila studijskih programa, itd.

REFORMA!

Historijski razvoj

1999. Mašinski fakultet je uključen u tempus projekat koji je za cilj imao reformu studijskog programa – kvalitet kao ideja
2002. Uključivanje u dostupne međunarodne programe (projekat Quality Culture)
2004. EUA Evaluacija Univerziteta: radna grupa (Odbor) za kvalitet
2005. Projekti iz oblasti QA započinju u BiH (Jačanje osiguranja kvaliteta na univerzitetima u BiH)
2006. (septembar) osnovana je kancelarija za osiguranje kvaliteta,
2007. Definiran je quality plan, ostale evaluacije su provedene (stud. dom, Biblioteka, Studentske službe, AQA sveobuhvatniji upitnik, upitnik ka poslodavcima, upitnik ka svršenim studentima...)
2009.-2011. Informacioni sistem za interno osiguranje kvaliteta
2011. Formiran Odbor za kvalitet
Samoevaluacija Univerziteta 2007, 2009, 2010, 2014;
Razvoj strategije i politika kvaliteta na Univerzitetu 2008., 2009. – revizija 2012.;
Eksterna evaluacija Univerziteta 2004, 2009., 2011., 2013. godine;
Eksterne evaluacije studijskih programa: 2007. (ASIIN), 2011. - ESABIH
Studentska evaluacija kvaliteta izvođenja nastave na Univerzitetu, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011., 2012.
Strategije razvoja 1998., 2002., 2006/07.,
Evaluacije rada stručnih službi Univerziteta 2007, 2009, 2012;

Osnovne metode i principi

Evaluacije – zadovoljstvo korisnika

Samoevaluacije

PDCA

Konstantno unapređenje

Planiranje , praćenje i indikatori

Benchmarking

Top-down & Bottom-up approach

Transparentnost

Građenje i širenje kulture kvaliteta

Opći ciljevi

Definirani su i **osnovni ciljevi kvaliteta** u radu Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru:

a) služiti građanima kroz nastavu, istraživanje i pružanje drugih intelektualnih usluga;
b) pomagati studentima kako bi ostvarili svoje optimalne potencijale;
c) privući, uposliti, razvijati i zadržati kvalitetno nastavno i drugo osoblje;
d) proširiti kapacitete i poboljšavati nastavne planove i programe u skladu sa zahtjevima subjekata u okruženju Univerziteta;
e) obogatiti nastavne, bibliotečke, laboratorijske, informatičke i druge kapacitete Univerziteta;
f) proširiti obim saradnje s okruženjem putem poboljšanja kvaliteta studenata, nastave, istraživanja i usluga;
g) povećati obim saradnje sa domaćim i inostranim obrazovnim i naučnoistraživačkim institucijama na svim poljima u cilju uklapanja u svjetske tokove obrazovanja i razvoja;
h) povećati obim rada u međunarodnim istraživačkim programima.

Deklaracija

"Univerzitet „Džemal Bijedić" u Mostaru, kao nastavno-naučna, naučnoistraživačka, umjetničko-istraživačka i stručna institucija služi građanima Hercegovačko-neretvanskog kantona, Bosni i Hercegovini i svijetu.

Kroz nastavu i nastavne programe, naučnoistraživačke, umjetničko-istraživačke i stručne aktivnosti i kontinuirano traganje za znanjem svi zaposlenici rade i stalno će raditi na održavanju i unapređenju kvaliteta nastavnog, naučnoistraživačkog i umjetničkoistraživačkog procesa, kao i na primjeni naučnih rezultata u praksi, u cilju zadovoljenja potreba i očekivanja svih zainteresovanih subjekata.

Svi zaposlenici su upoznati sa ovom deklaracijom i prihvataju je kao izraz kolektivnog opredjeljenja na kontinuiranim nastojanjima za unapređenje vlastitih doprinosa općem dobru."

Područja vrednovanja

Područja vrednovanja sistema kvaliteta na Univerzitetu su:

a) pravila i procedure u osiguranju i promociji **kulture kvaliteta** na Univerzitetu;
b) primjena QA sistema na **svim nivoima vanjske i unutrašnje provjere (samoprovjere);**
c) status **studijskih programa**;
d) upis studenata u studijske programe;
e) naučno-nastavni proces;
f) proces vrednovanja studentskog rada;
g) informisanost;
h) opremljenost za obrazovanje i naučnoistraživačku djelatnost;
i) bibliotečka djelatnost;
j) informatička opremljenost i aktuelnost informacionog sistema;
k) administrativno-tehnički resursi;
l) nadogradnja u primjeni akademskih standarda; te
m) javnost djelovanja
n) .....

Struktura i odgovornost

Organizacionu strukturu sistema kvaliteta na Univerzitetu čine:

1. Odbor za kvalitet Univerziteta;
2. Ured za kvalitet Univerziteta; te
3. Osobe zadužene za kvalitet organizacionih jedinica Univerziteta - koordinatori

Organizacione jedinice u sistema djeluju integrisano i dijele odgovornost za osiguranje, upravljanje i unapređenje kvaliteta u svim područjima djelovanja Univerziteta.

Odbor za kvalitet na Univerzitetu je zadužen za: uspostavu, razvoj i upravljanje sistema Univerziteta;strateško planiranje i donošenje odluka o smjernicama i postupcima osiguranja i poboljšanja kvaliteta; predlaganje konkretnih projekata i aktivnosti radi osiguranja i poboljšanja kvaliteta; osiguranje djelotvornosti postupaka unapređenja kvaliteta i nadziranje efikasnosti provedbe internih mehanizama za osiguranje i poboljšanje kvaliteta na organizacionim jedinicama.

Struktura i odgovornost 2

U domen rada Kancelarije za osiguranje kvaliteta spadaju slijedeći poslovi i zadaci:

a) **analizira postojeće stanje u oblasti osiguranja** kvaliteta na Univerzitetu;
b) koordinira aktivnosti prilikom provođenja **institucionalne samoevaluacije**;
c) učestvuje u aktivnostima prilikom provođenja **samoevaluacije studijskih programa**;
d) učestvuje u procesu **akreditacije i re-akreditacije institucije**;
e) učestvuje u procesu **akreditacije i re-akreditacije studijskih programa**;
f) organizira **periodične informativne i edukativne događaje** iz oblasti osiguranja kvaliteta;
g) **razvija sistem evaluacija** na Univerzitetu ;
h) **koordinira i implementira studentsku evaluaciju kvaliteta izvođenja nastave ;**
i) osigurava **preduslove za uspostavljanje i unapređenje sistema kvaliteta** u oblasti visokog obrazovanja i uspostavljanja standarda evropskog sistema studiranja;
j) **utvrđuje kvalitet inputa** (kadrovskih resursa, biblioteke, kompjuterske i druge tehničke opreme, nastavnih planova, kvalitet i kvalifikacije nenastavnog osoblja, kvalitet nastavnika, kvalitet studenata, kvalitet udžbenika, kvalitet laboratorija, itd.);
k) **utvrđuje kvalitet procesa** koji se izvode na Univerzitetu (nastavnog procesa, evaluacijskog procesa, prisustva nastavi,uključenost studenata ,itd);
l) **utvrđuje kvalitet outputa** (stečene kompetencije, znanja i vještine svršenih studenata, zadovoljstvo svršenih studenata, zadovoljstvo poslodavaca i dr.);
m) **sarađuje sa sličnim centrima za osiguranje kvaliteta na visokoškolskim ustanovama** u BiH i okruženju, te s Agencijom za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta;
n) **izrađuje analitičke izvještaje i informira upravljačke strukture**;
.....

Struktura i odgovornost 3

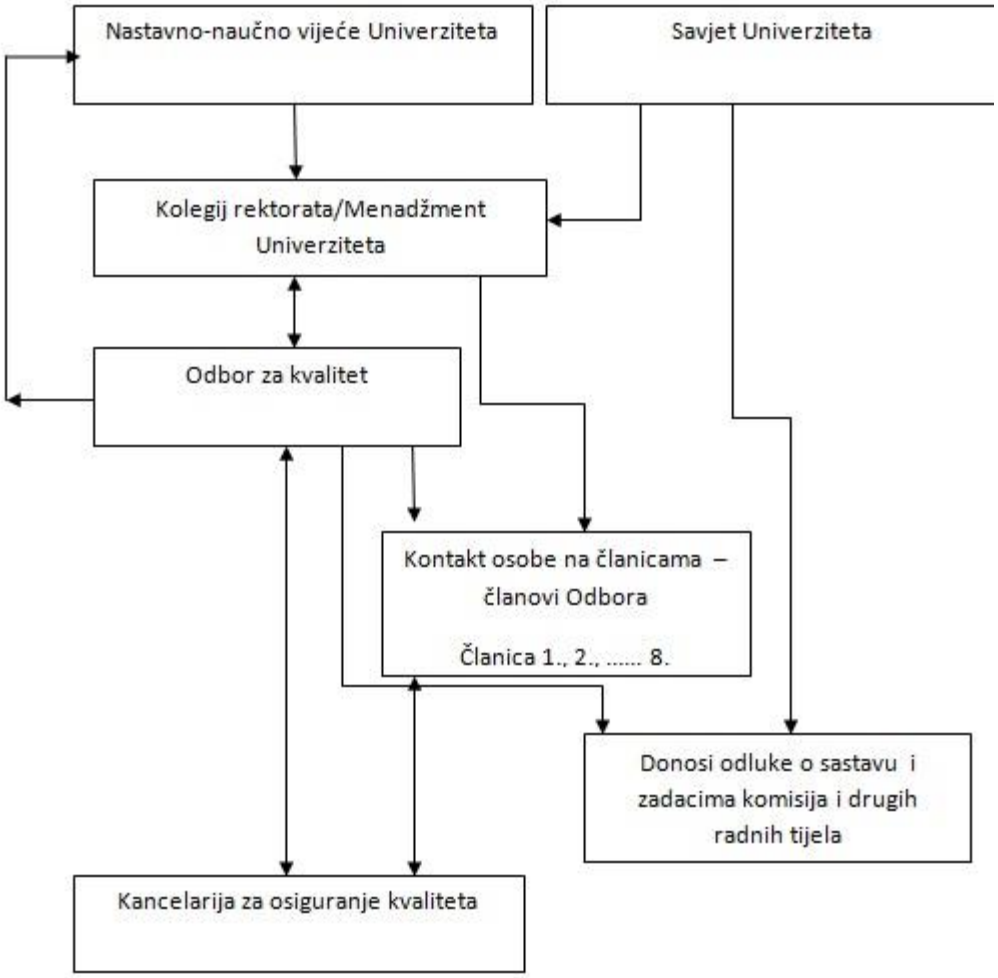

Politike

Aktuelna politika osiguranja kvaliteta na Univerzitetu temelji se na zakonskim okvirima i na internim pravilima Univerziteta i članica Univerziteta, a odražava se kroz cjelokupno djelovanje članica i organa Univerziteta, naročito Upravnog odbora, Senata Univerziteta, te Nastavno-naučnih vijeća fakulteta članica.

Interni dokumenti dostupni na www.unmo.ba/dokumenti.aspx

Statut;
Pravila studiranja na I ciklusu studija na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru;
Pravila studiranja na II ciklusu studija na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru;
Pravila studiranja na III ciklusu studija i sticanje zvanja doktora nauka na Univerzitetu;
Pravilnik minimalnim uslovima u postupku izbora u nastavna i saradnička zvanja
Pravilnik o dodjeljivanju akademskih titula i diploma na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru;
Pravilnik o postupku izbora i pravima profesora emeritusa na Univerzitetu "Džemal Bijedić" u Mostaru
Pravilnik o mobilnosti;
Pravilnik o studentskoj evaluaciji kvaliteta izvođenja nastave i postupanju po rezultatima;
Pravilnik o sadržaju javnih isprava koje izdaje Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru;
Pravilnik o minimalnim uslovima u postupku izbora u nastavnička i saradnička zvanja na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru;
Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta;
Pravilnik o plaćama, naknadama i drugim primanjima zaposlenika Univerziteta “Džemal Bijedić” u Mostaru;
Pravilnik o načinu polaganja ispita i ocjenjivanju studenata na Univerzitetu "Džemal Bijedić" u Mostaru;
Politika kvaliteta Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru;
Procedure za izradu novih studijskih programa;
Procedure za izmjenu i dopunu postojećih studijskih programa;
Kodeks nastavničke etike na Univerzitetu "Džemal Bijedić" u Mostaru;
Poslovnik o radu Upravnog odbora Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru;
Poslovnik o radu Senata Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru
Model silabusa.

Planovi razvoja

Identifikacija, mjerenje i praćenje „key-performance“ indikatora,
Institucionalno pozicioniranje i jačanje Kancelarije za osiguranje kvaliteta,
Razvoj informacijskog sistema osiguranja kvaliteta,
Razvoj i usavršavanje procesa interne evaluacije,
Razvoj sistema analiza, ispitivanja i evaluacija na Univerzitetu (Feedback),
Saradnja Kancelarije za osiguranje kvaliteta i okoline,
Jačanje uloge studenata u internom sistemu osiguranja kvaliteta,
Razvoj međunarodne saradnje i projekata,
Razvoj dokument-menadžment sistema ,
Diseminacija informacija i podizanje svijesti aktera u procesu visokog obrazovanja o značaju osiguranja kvaliteta,
Kreiranje mreže (networking),
Podrška nauci i naučnoistraživačkom radu,
Kultura kvaliteta.

Studijski programi

Studijski programi

U toku je sveobuhvatan proces racionalizacije postojećih i izrade novih studijskih programa.

Svi programi definirani su **jedinstvenom strukturom kurikuluma** koja se sastoji od obaveznih i izbornih predmeta, praktične nastave i stručne prakse. Svi predmeti definirani su preko **ishoda učenja i imaju jasno formulirane ciljeve, metode nastave i načine ispitivanja**.

Profili koji se obrazuju svim navedenim studijskim programima predstavljaju kadrove koji **su relevatni za tržište rada**, **i osposobljeni su za dalje obrazovanje** na postdiplomskim akademskim studijama.

Prijedlog poboljšanja ili inoviranja studijskog programa prolazi kroz definiranu proceduru od izrade nacrta, konsultacija sa zainteresiranim stranama do usvajanja. **Procedure za izradu novih studijskih programa kao i izmjenu i dopunu postojećih** sa pratećim tabelama su usvojene na nivou Univerziteta i jedinstvene su za sve fakultete.

Studijski programi imaju niz definiranih ciljeva. Ciljevi svakog studijskog programa identificirani su u elaboratu.

Univerzitet odnosno fakulteti nastavu u potpunosti ili njen dio u skladu sa studijskim programom i DL sistemom studiranja izvode u Mostaru, u svojim prostorijama. Dislociranu nastavu u Goraždu izvodi Mašinski fakultet.

Studijski programi 2

Kolegij rektorata i Kancelarija za osiguranje kvaliteta je sredinom 2014. godine izvršio analizu studijskih programa.

Radni zadatak se odnosio se na analizu svih studijskih programa koji se izvode na Univerzitetu uzimajući u obzir, za nivo svakog studijskog programa ponaosob, slijedeće parametre:
Broj obaveznih predmeti, Broj izbornih predmeta, Ukupan broj predmeta
Broj sati predavanja, Broj sati vježbi, Broj sati konsultacija, Broj sati workshopa/seminara/laboratorija
Ukupan broj sati opterećenja, Broj redovnih studenata, Broj studenata uz plaćanje, Broj vanrednih studenata, Broj apsolvenata i imatrikulanata, Ukupan broj studenata na studijskom programu, Prihodi od studenata
Broj stalno uposlenog nastavnog osoblja koje je matično na studijskom programu
Broj stalno uposlenog nastavnog osoblja koje nije matično na studijskom programu
Broj stalno uposlenog nastavnog osoblja koje je matično na studijskom programu
Broj nastavnog osoblja angažovanog sa drugih visokoškolskih ustanova sa Univerziteta
Broj spoljnih saradnika
Ukupan broj nastavnog osoblja.

Nakon izvršene analize slijedila je tematska sjednica Senata Univerziteta, koja je kao rezultat imala inovirane studijske programe na nekoliko fakulteta članica. Ovakvu prasku ćemo nastaviti provoditi periodično na nivou Univerziteta i za sve studijske programe svih ciklusa.

Ocjenjivanje studenata

Ocjenjivanje studenata se vrši u skladu sa Zakonom, Statutom Univerziteta (Poglavlje VIII.1.), Pravilima studiranja na I, II i III ciklusu, Pravilnikom o ocjenjivanju studenata i silabusima predmeta, te možemo reći da Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru postoje procedure koje osiguravaju pošteno, transparentno i konzistentno ocjenjivanje studenata utvrđeno formalnim aktom koji je usvojio Senat Univerziteta.

Pravilnik o ocjenjivanju studenata bliže određuje: obaveze predmetnog nastavnika koje se tiču nastavnog programa, kontinuirana provjera znanja, ispitni termini, završni ispit, polaganje ispita, polaganje ispita pred komisijom, prijavljivanje ispita, mjesto održavanja ispita, trajanje ispita, utvrđivanje identiteta studenta i javnost ispita, početak ispita i ponašanje studenta na ispitu, sistem bodovanja na ispitnoj listi, dostupnost pitanja, odnosno rješenja zadataka s prethodnih ispita, bodovi ostvareni na ispitu, formiranje i upis ocjene te predaja prijava, izražavanje uspjeha ocjenom, evidencija o ostvarenim bodovima i ocjeni, javno objavljivanje rezultata pismenog ispita, prigovor na rezultate ispita, prigovor na ostvarenu negativnu ocjenu i na nepravilnosti na ispitu, prigovor na ostvarenu pozitivnu ocjenu, sankcije za kršenje odredbi Pravilnika i praćenje i analiza rezultata ispita.

Ocjenjivanje studenata 2

Ispiti mogu biti teorijski i praktični, a polažu se usmeno, pismeno, pismeno-usmeno ili izvedbom i odbranom zadatog rada. Ispiti se mogu održavati i korištenjem računara i drugih tehničkih pomagala.

Konačna ocjena studenta na predmetu određuje se prema broju bodova ostvarenih po osnovu predispitnih obaveza i bodova ostvarenih na ispitu (kolokvij / završni ispit). Završni ispit se polaže pismeno, usmeno, elektronski ili praktično, odnosno kombinacijom najviše dva utvrđena oblika, u skladu s načinom određenim u silabusu svakog pojedinog predmeta.

Za studente s posebnim potrebama koji nisu u mogućnosti ispit polagati na način utvrđen studijskim programom ili im prostorija za polaganje ispita nije dostupna, fakultet će obezbijediti drugi o način polaganja prilagođen njihovoj potrebi. Studenti sa posebnim potrebama su obavezni najkasnije tri dana prije polaganja ispita podnijeti zahtjev dekanu fakulteta za polaganje ispita na način prilagođen njegovoj potrebi.

Praćenje napretka studenata

U skladu sa odredbama Pravilnika o ocjenjivanju studenata (član 25.) bliže uređuje praćenje i analiza rezultata ispita. Nastavno-naučno Vijeće fakulteta je dužno permanentno pratiti i svestrano analizirati ukupne rezultate ispita kod svakog pojedinog nastavnika i redovno predlagati i preduzimati odgovarajuće mjere za poboljšanje i unapređenje sistema provjere znanja studenata. Studenti imaju pravo i dužnost iznošenjem prijedloga učestvovati u ovom procesu i dati svoj doprinos preko svojih predstavnika u Vijećima fakulteta.

Periodično, najčešće nakon okončanja semestra odnosno akademske godine, sačinjava se izvještaj o prolaznosti studenata na ispitima za svaki predmet pojedinačno, kao i zbirni izvještaj na nivoima fakulteta članica. Izvještaji sadrže podatke o procentu prolaznosti i visini postignute prosječne ocjene za redovne i vanredne studente posebno te zbirno. Taj se izvještaj analizira i usvaja na sjednici nastavno-naučnih vijeća, uočavaju se predmeti na kojima postoji izuzetno loša prolaznost, pa se kroz razgovor sa predmetnim nastavnikom i studentima nastoje utvrditi uzroci takvog stanja i pronaći mjere za njegovo prevazilaženje.

Samoevaluacija

Samoevaluacija

Samoevaluaciju provodi posebno imenovana Komisija koja prikuplja i obrađuje informacije i podatke o pitanjima ključnim za autonoman rad i funckioniranje Univerziteta, pri tome uključujući sve uposlene u svim službama Univerziteta i članica (fakulteta). Kriteriji koje koristimo u samoevaluaciji su objektivno analizirani.

Cilj provođenja samoevaluacije je:
da se kroz kritičku samoanalizu sagledaju prednosti i nedostaci Univerziteta
da se kreiraju razvojni planovi razvoja (plan, odgovorna osoba, indikatori implementacije plana, izvještavanje, po PDCA principu), te
izrade smjernice za poboljšanje konstatiranog nivoa kvaliteta.

Fokus samoevaluacije bio je na:
analiziranju trenutnog stanja, uslova, problema i potrebe za promjenama;
utvrđivanju smjernica za implementaciju reformi Univerziteta s jasnim ciljem njihovog usklađivanju s evropskim tržištem visokog obrazovanja;
identifikaciji internih jakih i slabih tačaka institucije;
kritička ocjena Kriterija za akreditaciju institucije;
građenje i širenje kulture kvaliteta;
uviđanju potencijala institucije i
definiranju preporuka za prevazilaženje postojećih slabosti i razvoj s identifikacijom odgovornih osoba / tijela i dinamike realizacije.

Samoevaluacija

Rezultat samoevaluacije jeste USVOJEN Izvještaj koji nije samo opisan, već i evaluativan i sintetički.

Jedan od rezultata samoevaluacije, pored pripreme za proces akreditacije, jeste izrada dokumenta odnosno detaljnog plana unapređenja ponaosob svakog Kriterija i indikatora u realnosti Univerziteta (uz definiranje razumnog vremenskog roka i odgovorne osobe, tima, indikatora ispunjenosti, izvještavanja, i sl. za njihovu provedbu prema principu PDCA).

Putem službene web-stranice Univerziteta, web-stranica fakulteta članica, tematskih sastanaka i rasprava na različitim nivoima, cirkularnim e-mailovima, uposleni kao i spoljni saradnici upoznati su s procesom institucionalne samoevaluacije, te je od njih zatraženo aktivno učešće.

Komisija za samoevaluaciju redovno se sastajala (na sedmičnoj bazi i po potrebi) i definirala zadatke za odgovorne osobe u pojedinim službama Univerziteta i fakulteta (članica). Zadaci su bili koncipirani prema različitim sociološkim metodama: upitnici, izvještaji, intervjui itd.

Reference

Projekti

Vijeće Europe i Europska Komisija u BiH 2005.
Jačanje rukovodnih i menadžerskih sposobnosti BH univerziteta (2004.-2005.)

World University Service Austria – Sarajevo Office (WUS)
Tempus „Kreiranje samoodržive mreže studentskih organizacija u BiH (2004.-2006.)

Studentski parlament Univerziteta u Oslu, Unija studenata Univerziteta Studentski zbor Sveučilišta
Razvoj studentske demokratije (2004.-2006.)

Europska asocijacija univerziteta (EUA)
Evaluacija Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru (2004.-2005.)

Javni univerziteti u BiH, WUS, SUS, Univerzitet u Grazu i Univerzitet u Ljubljani
Tempus JEP Projekat: Osiguranje kvaliteta na BH univerzitetima (2004.-2007.)

Javni univerziteti u BiH, WUS, SUS
Strukturalni razvoj osiguranja kvaliteta na BH univerzitetima (2007.-2011.)

Vijeće Europe i Europska Komisija
Razvoj visokog obrazovanja u BiH (SHE I, SHE II, SHE III – 2007.-2011.)

Univerzitet „Džemal Bijedić“ uz Mostaru
Osnove strategije razvoja Univerziteta «Džemal Bijedić» (2006.-2008.)

EU – Tempus (Kontraktor Univerzitet Paderborn)
Tempus JEP projekt: „Osiguranje kvaliteta studija kroz akreditaciju“ (2005.-2007.)

EU – Tempus (Kontraktor Univerzitet KaHo Sint Liven)
„Quality procedures for promoting University – enterprise cooperation“ (2007.-2008.)

Projekti 2

Javni univerziteti u BiH, WUS, Univerzitet u Grazu i Univerzitet u Gironi
Tempus JEP „Od osiguranja kvaliteta do strategije razvoja“ (2007.-2011.)

ADA-Lichtenstein
Strategic and Structural Development of Quality Assurance in Bosnian and Herzegovinian Higher Education (2008.-2010.)

Javni univerziteti u BiH, Univerzitetu Gentu, Univerzitet u Marburgu
Tempus MOREMS projekat – modernizacija i rekonstrukcija menadžmenta i strukture univerziteta (2008.-2012.)

Javni univerziteti u BiH, Agencija (HEA), Univerzitet u Brasovu, Ka-Ho Sint Lieven
Tempus ESABiH projekat – implementacija evropskih standarda za akreditaciju studijskih programa u BiH (2009.-2013.)

Javni univerziteti u BiH, Univerzitet iz Korka, Univerza Maribor
Tempus SHEQA projekat - “Strategic Management of Higher Education Institutions Based on Integrated Quality Assurance System“ -

Univerzitet u Tuzli, WUS Austria, ADA
Projekat QAInfoSys – Informacioni sistem za interno osiguranje kvaliteta na Univerzitetima U Tuzli i Džemal Bijedić“ u Mostaru (2010.-2011.)

Javni univerziteti u BiH, Ka-Ho St Lieven
Tempus projekt:“ Jednake mogućnosti za studente sa posebnim potrebama u visokom obrazovanju“, EQOPP (2011.-2014.)

Javni univerziteti u BiH, Univerzitet u Heidelbergu, Univerziteti Palermo i Galati
Tempus EQUADE – Embedding Quality Assurance in Doctoral Education - oiguranja kvaliteta u doktorskim studijima (2011.-2014.)

Javnu Univerziteti u BiH, Ka-Ho ST. Lieven Gent, Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta
Benchmarking – BIHTEK (kraj 2012.- početak 2016.)

Publikacije

- Izvještaj o stanju osiguranja kvaliteta na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru, 2007.
- Osnove strategije razvoja Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, (interni dokument – autor poglavlja- Kvalitet, autor poglavlja – Stavovi i mišljenja studenata o Univerzitetu), 2007.
- Osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju i izazovi za Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru, 2008., Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru.
- Institucionalna samoevaluacija Univerziteta „Džemal Bijedić“, 2009., 2010., 2011., 2012.
- Postupak provođenja studentske evaluacije kvaliteta izvođenja nastave na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru, Naučno – stručni skup sa međunarodnim učešćem, Neum, juni 2009. (Zbornik radova).
- Doprinos tumačenju Europskih standarda i smjernica (ESG) u visokom obrazovanju, Naučno – stručni skup sa međunarodnim učešćem, Neum 2011. (Zbornik radova),
- Doprinos razvoju informacionog sistema za interno osiguranje kvaliteta na Univerzitetu “Džemal Bijedić“, Naučno – stručni skup sa međunarodnim učešćem, Neum 2011. (Zbornik radova),
- Doprinos tumačenju i implementaciji kriterija za akreditaciju studijskih programa na visokoškolskim ustanovama u BiH, Naučno – stručni skup sa međunarodnim učešćem QUALITY, Neum 2013. (Zbornik radova),
- Formalistički pristup u ocjeni ispunjenosti kriterija kao ključni problem u radu komisije za eksternu ocjenu kvaliteta, Naučno – stručni skup sa međunarodnim učešćem QUALITY, Neum 2013. (Zbornik radova),
- Univerzitet „Džemal Bijedić” u Mostaru – Pogled u budućnost 2009.
- Politike kvaliteta, 2009.
- Razvoj Univerziteta „Džemal Bijedić” u Mostaru kroz osiguranje kvaliteta, 2013.
- University enterprise cooperation, 2008.

HVALA NA PAŽNJI

Alim Abazović
Univerzitet „Džemal Bijedić” u Mostaru
Koordinator za osiguranje kvaliteta i ECTS
036 570 727
alim.abazovic@unmo.ba
www.unmo.ba